

Kvennablaðið kostar 1 kr. 50 au. inn-
anlands, erlendis 2
kr. (65 cent vestan-
hafs) $\frac{1}{2}$ verðsins
borgist fyrirfram, en
 $\frac{1}{2}$ fyrir 15. júlí.

Kvennablaðið.

Uppögn skrifleg
bundin við áramót,
óglíð nema
komin sé til át-
get. fyrir 1. okt
og kaupandi hefur
borgað að fullu.

21. ár.

Reykjavík, 31. Maí 1915.

N. 5.

Kvennafriðarþingið í Haag.

Eins og til stóð, var það haldið 28.—30. apríl sl. Mörg af sambandslöndum Alþjóðakvenréttindafélagsins höfðu heitið að senda fulltrúa, og þar á meðal öll Norðurlönd, nema Ísland. Komu fulltrúar Norðurlanda saman í Kaupmannahöfn áður en þeir fóru og báru sig saman um, hvernig þeir skyldu taka tillögum þeim og fundarályktunum, sem í frumvarpsformi höfðu verið sendar ásamt fundarboðinu, til allra landsfélaga kvenna í hverju landi. Norrænu konurnar samþykktu, að koma fram sem ein sendinefnd eða samkjörnir fulltrúar frá Norðurlöndum og fylgjast að öllum aðalmálunum. Voru þær allar ásathtar um, að fyrsti liðurinn í fundaráskoruninni væri ótímabær og óheppilegar og að þær vildu fá hann feldan burtu. En hann hljóðaði um það, að stjórnir hernaðarríkjanna skyldu strax fara að semja frið og birta þegar þá væntanlegu friðarskilmála.

Þegar til kom, mættu ekki fulltrúar frá neinum félögum á Englandi, Frakklandi eða Rússlandi. Höfðu um 60 enskar konur ætlað að fara, en svo gekk langur tími í að fá »passa« handa þeim hjá yfirvöldunum. Og þegar þær loks fengu þá handa að eins 20 konum, þá var búið að banna allar samgöngur milli Hollands og Englands, svo að eins 4 konur, sem fyr fóru, til að taka þátt í fundarundirbúningnum, komust á fundinn, en ekki með neinum rétti til að mæta sem fulltrúar, hvorki frá þjóðinni né neinu félagi. Franska kvenréttindafélagið og Kvennaráðið neitaði að taka þátt í fundinum; þrjár franskar konur höfðu ákveðið að fara privat, en þær voru settar í höft.

Franskar konur héldu einnig fund og mótmæltu þessum friðarfundi sem algerlega þýðingarlausum og óhæfum, eins og nú stæði á. Hin alþekta mælskukona, Madame Maria Verone, yfirdómslögmaður, talaði harðlega á móti þessu og kvað það landráð, að franskar konur tækju þátt í svo óvirðulegum friðarumleitunum, sem væru með öllu óheimilar nú.

Flestar konur komu frá Ameríku, um 60, og var Jane Adams, hin nafnfræga umsjónarkona allra fræðslumála í Chicago, kosin fundarstjóri. Um 2000 konur voru mættar á fundinum. Meðal þeirra voru 2 konur, sem fulltrúar frá Belgíu, 4 enskar konur, nokkrar þýzkar, austurrískar og ungverskar. Allmargar konur voru frá öllum þremur Norðurlöndunum, en engar franskar eða rússneskar. Mikill alvörusvipur var yfir fundinum og lítið um veizlur eða nokkurn gleðskap.

Mörg samhygðarskeyti bárust fundinum, þar á meðal frá Svíþjóð og Noregi, hvort fyrir sig með c. 24,000 nöfnum undir, sem safnað hafði verið á fáum dögum. Frá Kvenréttindafélagi Íslands barst svo hljóðandi símskeyti:

»Kvenréttindafélag Íslands, sem er svo hamingjusamt að tilheyra landi, sem nýtur blessunar stöðugs friðar, óskar friðartilraunum fundarins góðs árangurs«.

Utanríkisráðherrann í Hollandi var á fundinum. — Atkvæðamestu konur fundarins voru þær Jane Adams, dr. Aletta Jakobs, form. holl. kv.fél., dr. Anita Augsburg frá München, Þýzkal., og Miss Rosika Schwimmer frá Ungverjalandi. Dr. Augsburg og Rosika Schwimmer eru nafnfrægar fyrir mælsku sína Helzta efni í fundarsamþyktunum og áskorunum var þetta:

1. Konurnar og stríðin.

Mótmæli:

»Vér konur söfnumst hér saman á alþjóðapingi til þess að mótmæla stríðinu, ásamt allri þess vitfirringu og víðurstygd, þess tillitslausu mannförnum og eyðileggingu þess af öllu því mikla og margbrotna, sem mannkynið hefir um margar aldir starfað að að byggja upp«.

Sömul mótmælti fundurinn því, að satt væri, að konurnar væru verndaðar í stríðum nú á tímum. Mótmælti af öllum kröftum meðferð þeirri, sem þær yrðu að sæta í ófriðarlöndunum, einkum mótmæltu þær hinni svivirðilegu og skelfilegu nauðgun kvenna, sem ætíð fylgdi með stríðum.

2. Friðarumleitarnir.

Með því að allar þjóðirnar álíta, að þær heyi einungis varnarstríð fyrir þjóðartilveru sinni, þá getur enginn ríkjandi skoðanamismunur átt sér stað milli þeirra og þeirra sameiginlegu hugsjóna um undirstöðuatríðin, sem víðtækur og varanlegur friður geti bygst á. Fundurinn heitir því á stjórnir þessara landa, að enda þessi blóðbóð og byrja á friðarsamningum. — En til þess að sá friður geti orðið varanlegur, þá verður hann að byggjast á réttlátum grundvallarskilyrðum, sem felast í þessum fundarsamþykktum:

Að engin lönd séu tekin eða látin af hendi, nema með samþykki íbúanna.

Að sjálfsforræði og þjóðræði meinst engum þjóðum.

Að stjórnir allra landa samþykki framvegis að skjóta öllum miskliðarefnum undir gerðardóma, og að þvinga þær þjóðir, sem hefja ófrið, til friðar með þjóðfélagslegum, siðferðislegum og fjárhagslegum meðulum.

Að utanríkisstjórnarmálin séu háð stöðugu eftirliti löggjafarvaldsins.

Að konur fái sömu stjórnarfarsleg réttindi og karlar.

3. Alþjóða sambandsfélag.

Kvennafundurinn skorar á stjórnir þjóðanna að halda þriðja friðarfund í Haag þegar eftir að stríðinu er lokið, og að þá verði stofnað alþjóðasamband til eslingar og tryggingar varanlegum friði og að það samband komi á fót ríkisréttarfræðilegum, stöðugum dómstóli, sem skera úr öllum lögræðilegum og ríkisréttarlegum deilum milli þjóðanna.

Til enn meiri tryggingar stöðugum friði skuli haldast stöðugt regluleg alþjóðaping með reglulegum fundum, þar sem konur eiga sæti jafnt karlmönnum, til þess að gera hagfræðilegar tillögur um víðtækara samband milli þjóðanna, sem

tryggi með réttlátum grundvallar-skilyrðum réttindi og hagsmuni smærri þjóðfélaga. Þetta ping skal koma á fót stöðugri miðlunar- og rannsóknarnefnd, til að miðla og skera úr öllum fjárhagslegum og verzlunardeilumálum.

4. Almennur vopnaburður lagður niður.

Fundurinn mælir með því, að lagður sé niður allur vopnaburður alment, sem að eins verði framkvæmanlegt á þann hátt, að stórveldin komi sér saman um, að öll lönd taki sjálf að sér vopnatilbúning og alt sem þar að lýtur, og hafi svo alt eftirlit með að alþjóðasamningar verði haldnir. Með þessu, að vopnaburður sé aftekinn alment, litur fundurinn svo á, sem stórt skilyrði sé fengið fyrir útrýmingu stríðanna.

5. Atkvæði kvenna við friðarsamningana.

Alþjóðaping kvenna ákveður, að haldið skuli Alþjóðakvennaping á sama stað og tíma, sem stórveldin koma saman til að ræða friðarskilmálana eftir stríðið, til þess að reyna að hafa áhrif á þá og gefa praktiskar bendingar.

6. Sendinefndir til landsstjórna.

Til þess að koma landsstjórnunum til að hætta þessum blóðsúthellingum, ákveður kvennafundurinn, að sendinefnd alþjóðakvenna verði send til allra landsstjórna, og skulu þessar konur vera bæði frá ófriðarlöndunum og hlutlausum löndum. Þær skulu svo gefa skýrslu um árangurinn af ferð sinni, til friðarnefndar kvennafundarins.

Fyrstu greininni í tilögunum að fundarsamþykktunum var breytt á þá leið, sem hér sést. Áður var einmitt í henni tekið fram, að landsstjórnirnar skyldu þegar gera vopnahlé, fara að semja frið og auglýsa alla friðarskilmálana. Í stað þessa er þetta atriði svo margendurtekið hingað og þangað innan um allar samþykktirnar. Yfir höfuð sýnast fundarsamþykktirnar of endurteknar og fremur vel meintar en viturlegar »á þessu stigi málsins«, enda hafa bæði fransk- og þýzkar konur sent opinber, skýr en stillileg og eðlileg mótmæli. Viðurkenna góðan tilgang, sem enn þá hljóti að vera ótímabær og gagnslaus. Þær hljóti að líta sömu augum á stríðið sem feður þeirra, bræður og eiginmenn, sem fórnir lífi sínu fyrir frelsi ættjarðarinnar. Frakkland hafi áður verið kallað sundurleitt, nú sé það

ein huga, samtaka og sammála með stjórn sinni. Þær, konurnar, beri stoltar sorgar-klæði sín, þótt sorg og áhyggjur ríki á hverju heimili. Nú geti þær ekki talað um frið við konur þeirra þjóða, sem hvorki gefi gaum að almennum né alþjóða hernaðarreglum. Voni, að það takist síðar með betra árangri.

Þótt nú bæði austurrískar, ungverskar og þýzkar konur hafi mætt og samþykkt alt þetta á Haag-fundinum, þá hafa þó landsfélög þeirra neitað sem slík, að taka þátt í honum. Og nú eftir fundinn hefir form. þýzka sambandsráðsins, sem innilykur öll kvenfélög landsins, mótmælt því, að þýzkar konur hafi getað tekið þátt í fundinum sem fulltrúar nokkurs félags.

Hvað geta konurnar gert fyrir landbúnaðinn?

Þetta mun nú þykja barnaleg spurning, því ekki þurfum við að líta nema 70—80 ár aftur í tímann, til þess að sjá konur til sveita ekki einungis notfæra sér lífsbjörg fjölskyldu sinnar í búri og eldhúsi og vinna af kappi til fata fyrir fjölskyldu sína, jafnframt því er þær miðluðu börnum sínum þeim andlega forða, er þær áttu beztan í eigu sinni, heldur oftsinnis taka að sér útiverk bændanna á vissum tíma árs, þegar þeir vegna lítillar framleiðslu landsafurða urðu að leita sér bjargar á sjónum. »Af hrífuskasti og þrjónum var höndin krept og bogin, og hartnær þorin brjóstin, af tíu munnum sogin«. Já, svona var það, og guð einn kann réttilega að meta starf þessara kvenna. Nokkrar af þessum kvenhetjum lifa enn og eru því miður nokkrar af þeim eins og skáldið kemst að orði: »Sem vefstóll úti í horni hún var hin síðstu ár, sem voðinni er svisfur, af elli og hélu grár«. Fáir taka eftir þeim. Þær heyra óminn af háværum röddum, er tala um frelsi og framfarir; þær geta naumast áttað sig, því þær heyra

svo mikið, en sjá svo lítið, en sjálfar eru þær vanar því gagnstæða. Og áfram líður tíminn með nýjum breytingum á ýmsa vegu og nýjum réttarbótum fyrir okkur konur, er gerir það að sumu leyti að verkum, að óvída eru gerðar eins miklar kröfur til krafta okkar út á við, hvað erfiðisvinnu landbúnaðarins snertir, eins og gert var fyrir nokkrum tugum ára. Og leiðir þar af, að karlmenn hafa nú vanalega stjórn og algerða umsýslu búans út á við, en konan annast stjórn þess og umsýslu inn á við. Að sumu leyti kann þetta að vera gott, að karlar og konur til sveita hafa svo að segja markað sér sinn verkahringinn hvor, í baráttu landbúnaðarins, en hér megum við konur gæta okkar að verða ekki of einhliða, ef við ætlum að vinna landbúnaðinum það gagn, er eg álit að okkur sé skylt að vinna. Ekki svo að skilja, að eg vilji afturkalla liðna tíð, er konan, ófrjáls, einstæðingsleg og undirokuð, vann langt fram yfir það, er kraftar hennar leyfðu. En eg vil, að við með auknum réttindum og lærdómi stöndum að minsta kosti ekki að baki ömmum okkar og mæðrum, heldum keppum að því, að bera sem bezt skyn á landbúnaðinn á sem flestum sviðum hans og neytum þar krafta okkar andlegra og líkamlegra. Við getum það á svo margvíslegan hátt, þótt í þessari grein verði að eins minst á eitt af áhyggjuefnum landbúnaðarins, fólksfæðina í sveitunum. Fólk talar mikið um þetta sín á milli, en lítið er gert til þess að bæta úr því. Hér þarf alvarlegt starf að koma til greina og er þá bezt að byrja á börnunum, svo síður verði unnið fyrir gýg. Mér sárnar, þegar eg heyri skólunum kent um það, hve mikið streymir af fólkinu úr sveitunum í kaupstaðina. Auðvitað er það þeim að kenna í þeirri merkingu, að þeir vekja fróðleiksfýsn fólksins og eru í því efni alveg á sinni réttu hillu. En þótt fólkið eftir nokkurs tíma dvöl á þessum skólum þykist vera orðið of fint til þess að vinna vanalega sveitavinnu, þá gef eg skólunum það ekki

að sök, því að eg efast ekki um, að þeir vilji kenna nemendum sínum hyggindi þau er í hag koma og geta orðið þeim til blessunar í lífsbaráttunni. Nei, við eigum því miður mikla sök á þessu. Eitthvert óeðlilegt los er komið á heimili okkar, er mæður okkar og ömmur urðu ekki varar við; eitthvert hreint og kærleiksrikt band vantar, til þess að tengja unga fólkið við ættaróðul sín, einhverja varanlega gleði-uppsprettu vantar á heimili okkar, svo að þráin eftir oft miður sæmilegum gleðskap í kaптúnunum og sjóþorpum, verði ekki eins rík og nú virðist eiga sér stað hjá unga fólkinu. Þeir, sem tekið hafa eftir börnunum, hafa hlotið að verða þess varir, hve ræktarsemin við heimilin (ættjarðarástin) er samgróin eðli þeirra. Alt virðast þau vilja gera fyrir þann blett jarðar, er þau fyrst verða vör við tilveru sína á. Blómin, smákvistirnir í haganum og skeljarnar, þar sem þær er að fá, — alt er reytt heim í húið til þabba og mómmu, heim á litla leikvöllinn, litlu ættjörðina. Það þarf meira er lítið öflugstreymi að komast að í eðli barnsins til þess að breyta þessu í gagnstæða átt eftir því, sem barnið þroskast að viti og aldri. En hver eru þá meðulin til þess, að þessi viðkvæma tilhneiging dafni og þroskist í rétta átt? Þau mega ekki vera óeðlileg eða á nokkurn hátt þvingandi, »því frjáls fæðist maðurinn, frjáls er hans gerð, þótt fæðist und jarnfargi hlekkja«. Eg fyrir mitt leyti álít, að bezt sé að sækja þau í skaut náttúrunnar, en til þess þurfum við að héra sem bezt skyn á eiginleika hennar og kröfur, þurfum, eins og áður en sagt í grein þessari, að héra sem allra bezt skyn á landbúnaðinn í sem allra viðtækastri merkingu.

Sem mæður og húsmæður eigum við að innræta börnunum okkar og ungdómi þeim, sem við eigum yfir að ráða, ást og virðingu fyrir öllu því, er lýtur að ræktun landsins og velmegun. Ávalt og alstaðar getum við komið því við: Í starfstímunum, í hvíldartímunum og skemtítímunum. Þegar við t. d. göngum með börnunum okk-

ar meðfram grasigróinni breiðu, skreytttri ýmiskonar blómum, sem vanalega er yndi og eftirlæti barnanna, hve gott tækifæri höfum við þá ekki til þess að sýna þeim fram á, hve mikill unaður það sé fyrir þau, að hjálpa til að skryða landið sem fegurstum skrúða, og í starfstímunum innræta þeim virðingu fyrir vinnunni og hve nauðsynlegt og eðlilegt það sé, að framleiða sem flest gæði úr skauti náttúrunnar og hve mannlegt og fagurt það sé, að neyta síns brauðs í sveita síns andlitis, neyta allra sinna krafta til þess ítrasta. Og í hvíldartímunum getum við vakið athygli barnanna á því, hve hvíldin sé mikil nautn þreyttum líkama; en fyrst verði maður að starfa sig þreyttan til þess að geta notið hvíldarinnar í fullum mæli. Já, sem kennarar, og ekki hvað sízt þar, getum við mótað varanleg og djúp áhrif. Hve gott t. d. að segja börnunum frá ýmsum mikilmennum þjóðanna, er töldu ræktun landsins lífsskilyrði fyrir þjóðirnar, andlega og líkamlega, og hjá okkur hafi það verið talin gullöld, er bændur bygðu að mestu leyti land alt. Já, í sjálfum trúfræðistímunum; hvað gætu þeir ekki orðið hjartir og hlýir eins og sólin, ef við færum að eins og meistarinn mikli, að við notuðum svo að segja hvert smáblóm á vegi okkar við kensluna þá.

En þá erum við nú komin að viðkvæmasta og háleitasta viðfangsefni mannsandans. En því þá að vera að blanda þess háttar innan um eins konar búnaðargrein? Jú, það er einmitt *kristin gullöld*, er nú þarf að renna upp hjá okkur, til þess að heimili okkar geti orðið þess megnug að ala upp kynslóð, er í framtíðinni megi treysta til þess að halda áfram landbúnaðarstarfsemi okkar, og þess vegna að eins festa sjónir á því verulega, er að haldi má koma til gæfu og gengis þjóðinni í framtíðar-lífsbaráttu hennar. Trúna á *guð* og fódurlandið þarf um fram alt að innræta æskulýðnum svo hreina og ómengaða, að það geti aldrei komið fyrir, að Ísland, líkt og sumar af hinum kristnu

þjóðum nú, þurfi að standa saurguð af grimdarverkum og blóði ötuð frammi fyrir skapara sínum. — — —

Pegar eg hér að framan nefni fyrirsögnina: »Hvað geta konurnar gert fyrir landbúnaðinn?« þá er það spurning til okkar kvenna, er eg vil að við reynum framvegis að svara, og leiðbeina hver annari eftir fongum í þessu mikilsverða velferðarmáli.

Þessi grein er að mestu leyti sundurlausir þankar, er kannske gætu komið af stað umræðum í blaði okkar, er að gagni mættu verða.

Jóna Kristjánsdóttir
á Melgraseyri.

Frá Frakklandi.

Kvennavinna á ófriðartímanum.

Morguninn eftir að ófriðnum var lýst yfir, tóku allar þær konur til óspiltra starfa, sem gagn vildu vinna og ekki unnu að hjúkrun. Leitust þær við að bæta úr kjörum kvenna þeirra, er heima sátu; sérstaklega var reynt til að hjálpa þeim mikla fjölda verksmiðjukvenna, er atvinnulausar höfðu orðið vegna ófriðarins.

Vinnustofur handa atvinnuleysingjum og búðir, þar sem vinna þeirra var seld, voru settar á stofn í öllum stórbæjum. Í París einni voru opnaðar yfir 600 slíkar söludeildir. Atvinnuleysingjum var skift í tvo flokka. Í fyrra flokki voru allar húsmæður, sem sviftar höfðu verið launum manna sinna, vinnukonur og alls konar verkakonur, bæði þær er vinna fyrir sér með likamlegri og andlegri vinnu. Í öðrum flokki voru verkakonur, er stunduðu einhverja sérstaka atvinnugrein (sérfræðingar).

Hvaðanæfa streymdu að tilboð um húsnæði handa vinnustofunum. Verksmiðjueigendurnir lánuðu stjórnendum vélar þær er þurfti. Einu erfðaleikarnir voru fyrst í stað að útvega vinnustofunum vinnu.

Atvinnulausu konurnar voru því látnar vinna að því, að búa til alls konar muni, er nauðsynlegir voru í stríðinu. Þær unnu fyrst og fremst að því, að búa til hlýjar svefnábreiður handa hermönnum í skotgryfjunum og handa fátækum særðum mönnum; sömuleiðis bjuggu þær til þrjónaföt og innri og ytri klæðnað.

Vinnustofur, sem voru fúsar til að taka að sér vinnu, sem útheimti sérstaka kunnáttu, fóru þess á leit við stjórnarvöldin, að þau sneru sér

til þeirra með pantanir á fatnaði hersins. Fyrst var beiðni þeirra að eins sint að nokkru leyti, en bráðlega tókst félagi því, er vann að skipulagi vinnunnar, að koma í framkvæmd ráðagerð, sem það hafði hugsað sér fyrst í ágúst.

Markmið þess var, að raða í flokka vinnustofum þeim í París, er væru fúsar að fylgja sérstökum reglum, að skipa miðstjórn, er tæki á móti öllum kröfum um vinnu, miðlaði vinnu og hefði eftirlit með kaupum á vinnuefni, svo hægt væri að setja fast lágmark fyrir launum verkakvennanna.

Ráðstafanir þessar voru mjög nauðsynlegar og hyggilegar og verðskulduðu lof það, er þær hlutu. Fátækraþjórn ríkisins veitti félaginu mjög nauðsynlegt lán, til þess að hægt væri að kaupa efni, til þess að fullnægja fyrstu þöntunum stjórnarvaldanna. Sérstök vinnustofa var sett á stofn, til þess að æfa konur þær, er áttu að stjórna vinnustofunum. Nú var bætt við kaupdeild og vinnustofu, þar sem sniðið var, og þær stækkuðu og jukust eftir því sem vinnustofunum fjölgaði og pantanir fóru í vöxt. Hins vegar var einnig séð um, að hinar stóru vinnustofur, sem skraddarafélögin og jafnaðarmannafélögin höfðu sett á stofn, leystu af hendi pantanir fyrir stjórnarvöldin.

Stærsta forhöllin í einni af hinum voldugu kaupfélagsbúðum vorum kvað við af hávaða vélanna eins og suðandi býflugnahópar. Vinnukauphöllin veitti húsaskjól vinnustofu, þar sem brúður voru klæddar, er sendar voru til Ameríku. Fátækraþjórn ríkisins var hlynt vinnu vorri og veitti nýtt lán, svo vinnustofurnar gátu nú tekið að sér verulega stórfeldar pantanir.

Reynslan sýndi kosti þessa miðstjórnarfyrikomulags. Í desember var komið á sambandsfélagi milli stórra flokka af vinnustofum undir vernd forstjóra hinnar opinberu hjálparstarfsemi. Hver flokkur átti fulltrúa í aðalstjórninni og á skrifstofu hennar tengdu sameiginleg störf karla og konur, sem höfðu hinar ólíkustu skoðanir.

Sambandsfélagið miðar ekki einungis að því, að útvega verkakönun sambandsdeildanna reglulega og vel borgaða vinnu, heldur reynir það að færa út starfssvið sitt. Yfir 20000 verkakonur Parísar eru meðl. þess og vinna í vinnustofum þess. Hin opinbera hjálparstarfsemi hefir gefið félaginu vald til þess að hafa eftirlit með vinnukjörum vinnustofanna og hefir veitt því lán. Í sambandi við vinnudeild franska kvennaráðsins hefir það barist fyrir að fá hækkuð laun saumakvenna.

Góður árangur hefir orðið af þessari starfsemi. Í nokkra mánuði hefir fast lágmark átt sér stað á launum fyrir saumaskap á nærfatn-

aði hermanna, annars voru þau komin undir náð vinnuveitenda. Enn fremur er verið að koma á nefnd, sem á að búa til reglugerð um laun á vinnu þeirri fyrir herinn, sem ekki hefir enn verið komið skipulagi á.

Loks hefir frumvarp um reglugerð fyrir heimavinnu verið samþykkt af þinginu við fyrstu umræðu. Höfðum vér áður barist fyrir þessu árum saman.

Ófriðurinn hefir haft neyð og örvinglun í för með sér, en ef til vill verður hann líka til þess, að færa konunum eitthvað af þeim réttarhótum, sem þær hafa bedið svo lengi eftir.

(C. Ducheene í Jus Suffragii).

Þýtt af L. V.

Kenning.

Þýtt.

»Jú, þetta er dálagleg saga!«

Með þessum orðum þeytti Hermann bróðir minn einkennishúfunni sinni frá sér ofan á stofuborðið, með svo miklum krafti, að tveir ljósmyndarammar, sem stóðu þar, fuku um koll og ullu ofan á gólfid, og á þeim þriðja brotnaði glerið.

»Hvað — hvað í ósköpunum gengur á?« varð mér að orði um leið og ég leit alveg forviða á hann, þar sem hann með reglulegasta þrumusvip og stórum skrefum æddi fram og aftur um gólfid í dyngju minni.

»Þvílíkur andskotans karlfjandi«, tautaði hann við sjálfan sig og krepti hnefana, og um leið brunnu fallegu brúnu augun hans af gremju.

»En góði Hermann, stiltu þig og segðu mér, hvað um er að vera, heldur en að þjóta svona aftur á bak og áfram«, sagði ég um leið og ég ýtti gætilega nýja fina saumaborðinu mínu nær glugganum, til þess að bjarga því frá þessu æðiskasti hans.

»Stilla mig!« Hann staðnæmdist alt í einu frammi fyrir mér. »Já, það mundir þú varla heimta af mér, ef þú vissir hvað fyrir hefir komið«, og aftur paut hann á stað með flugferð.

»Já, en losaðu mér þá í öllum bænum að fá að vita hvað að er! Þú gerir mig alveg hjartveika«. Hann nam aftur staðar frammi fyrir mér.

»Hvað það er? — Það er hengingar-kandidatin hann Hellgren bruggari — — —«.

Mér varð bylt við. Ég vissi, að þessi heiðursmaður var Krösus þessa litla heræfingabæjar, og hann meðal sinna ríkulegu árstekna mátti telja sér átakanlega háu renturnar, sem hann

heimtaði fyrir þau »vinsemis-hót«, sem hann endur og sinnum sýndi hinum ungu liðsforingjum, sem lifðu gláðara lífi en samrýmanlegt var við þeirra léttu peningapyngju.

»Hermann!« sagði ég einungis. En hann las auðsjáanlega hugsanir minar út úr mínu ótta-slegna andliti.

»Nei, Louisa, það er ekkert svoleiðis, — það er að segja, ekki eiginlega, — þótt það reyndar standi í sambandi við það«. — Hann stappaði fótunum alt í einu í gólfid. — »Hvern fjandann á ég að taka til bragðs?! Ég vil ekki — ég get ekki verið með í þessu!« sagði hann og starði út í loftid svo örvæntingarfullur, að kvíði minn varð að skelfingu.

»Hermann, þú hræðir mig! Segðu mér undir eins hvað þetta er — strax!«

»Þú veizt«, bætti ég við, til þess að stilla bæði hann og mig, »að gamla systir þín hefir stundum ráðið fram úr því, sem þú hefir ekki séð nokkurn veg til að komast út úr. — Vertu nú svo vænn að setjast hérna, — ég benti honum á tágastólinn hinumegin við borðið — «og segðu mér nú alt saman eins og það er; svo skaltu sanna, að við björgum okkur út úr því öllu saman».

Hann fleygði sér ofan í stólinn.

»Ég er trúlofaður — henni Gretu Hellgren, — ef þig fýsir að vita það«, kom það í dimmum, sorglegum grafarróm, eftir stundarpögn.

»Henni — Gretu Hellgren — þú?!« stamaði ég alveg orðlaus og forviða. Og ég sá frammi fyrir mér í huganum litla, ljóshærða, tilkomulitla stúlku, einustu dóttur og erfingja Hellgrens bruggara, og þess vegna mjög eftirsóttu af ungum mönnum bæjarins, og einnig að vissu leyti af herforingjunum við herdeildina, sem var nýkomin hingað, en sem mig hafði hingað til aldrei dreymt um að yrði mín mágkona. Ég hafði hugsað talsvert hærra fyrir minn unga höfðinglega bróður.

»Þú varst forviða, sýnist mér?« Og Hermann gat ekki að sér geri að brosa, þrátt fyrir þessar mæðulegu kringumstæður, líklega að minnum talandi svipbreytingum. »Þú getur að minsta kosti varla verið meira hissa en ég sjálfur«, — bætti hann við.

»En hvernig í dauðanum hefir þetta orðið?« spurði ég, þegar ég hafði náð mér svo mikið, að ég gat stunið upp nokkru orði.

»Já, það er von þú spyrjir að því«, svaraði Hermann; »það kom að mér alveg óvörum — það er satt«, sagði hann ákæft og barði hnefanum í borðið, svo að tvinnakeflin, skærin og fingurbjörgin léku á reiðiskjálfi.

»Er það gamli maðurinn, sem hefir komið

pessu í kring», spurði ég alt í einu, eins og ég hefði fengið grun um aðalefnið.

»Já», svaraði Hermann alveg ráðalaus.

»Ert þú þá á einhvern hátt á valdi hans?»

»Ja-a, — það er að segja, á vissan hátt. Það var víxill, sem fallinn var í gjalddaga, sem ég vildi fá framlengdan».

»En því snerir þú þér ekki til Fritz?» (það er maðurinn minn og bezta manneskjan í heiminum). Röðinn kom og hvarf stöðugt á andlitinu á móti mér.

»Af því ég — skammaðist mín», kom það lágt og án þess hann liti upp á mig.

»Hann er nú tvisvar sinnum búinn að hjálpa mér, og hann hefir gert það á þann hátt, að mér hefir fundist ég vera reglulegur þorpari, aldrei eitt einasta ávitunarorð, aldrei nokkur ráðlegging, bara eins og þetta væri það allra eðlilegasta, sem til væri, að hann skyldi þurfa minna vegna að þræla eins og hundur. Og svo feitt hefir hann það ekki, að 2000 króna blóðtaka sé ekki tilfinning. Nei, Lísu. Heldur en að biðja Fritz aftur hjálpar, fer ég til fjandans með Gretu Hellgren». Hann stóð alt í einu upp og fór aftur að peytast fram og aftur um gólfid.

Blótsyrðin hans Hermanns hafa alt af verið stöðugt deiluefni milli okkar, en nú lofði ég honum að halda þeim óskornum. Það var auðséd, að aumingja drengnum var hreinasta fróun að því, að herða dálítið á þeim. Ég þagði og hann hélt áfram hlaupunum um gólfid, þangað til hann staðnæmdist við gluggann og leit hugsandi út.

»Aumingjun litli! Hún er víst ekki gládari en ég», sagði hann lágt, »þótt hún líka —».

»Hvað?»

»Ójá, hún virðist hafa ímyndað sér að hún —».

— sé skotin í þér», bætti ég við. Það er óneitanlega einn af Hermanns elskuverðustu kostum, að hann er óvanalega laus við þess háttar ímyndanir, sem annars villa oftast flesta af þessum dásamlegu herrum sköpunarverksins, — til að halda að þeir gangi alstaðar yfir sprungin kvennahjörtu af ógæfusamri ást til þeirra, hvar svo sem þeir eru í heiminum, ef þeim þóknast að sýna sig og af náð sinni að sýna okkar veika kyni minstu athygli.

Hann hneigði höfuðið samþykkjandi. »Karlmann fullyrðir það að minsta kosti, — en hvað hann hefir logið miklu, þorparinn sá, til þess að ná mér í klernar — —».

»Gefðu mér nú almennilega skýringu á þessu illu», sagði ég, »og seztu nú aftur niður, þá ertu vænn. — Ég verð svo óttalega taugaveikluð af þessum kapphlaupum þínum og öllum þess-

um dylgjum. Svona! — láttu mig nú heyra það alt, frá upphafi til enda».

»Já», byrjaði hann seinlega, — auðvitað þegar hann hafði náð sér í eitthvað til að glingra við á saumabörðinu mínu. Núna voru það spánýju útsaumsskærin mín, en ég gat ekki fengið mig til að segja neitt, því hann leit svo raunalega út, þar sem hann sat og var að klippa og klippa með þeim í ákafa. — »Ég hefi lánað hjá honum endrum og sinnum eftir hans eigin tilbóði — þegar mér hefir legið mikið á. — Það er svo fjandi erfitt að láta tekjur og gjöld standa heima, ef maður lifir ekki alveg eins og munkur (skærin dönsuðu og skróngluðust um saumabörðið), og hann hefir altaf verið ákaflega þægilegur við mig — ætíð beðið mig að vera bara rólegur og taka mér ekki nærri viðskifti okkar, og vextina hefir hann reiknað lága, eftir því sem honum er títt. Félagar mínir hafa gamnað sér dálítið út af þessu og fullyrt, að hann hefði víst sínar sérstöku ástæður með þetta — þeir hafa líka verið að dylgja um hana — sagt það sama og karlinn — en mér hefir aldrei komið í hug, að það gæti verið neitt satt í því. — Sjálfur hefir hann alt af sagt það væri að þakka mægðum mínum við Fritz, sem hann virðist hafa mikið álit á, og því, hvað ég sé einstaklega elskuverður, og haft það sem ástæðu fyrir þessu dekri sínu við mig. Og ég hefi verið nógu heimskur til að trúa honum og fundist hann vera allra bezti karl að öllu leyti, jafnvel þótt hann mataði dálítið krókinn í viðskiftum sínum við náungana.

Jæja, það var nú síðasti dagurinn af lánsfrestinum í gær og nú átti hann að fá þessar 2000 kr., en ég hafði alveg árangurslaust reynt að reyta þessa upphæð saman, svo ég hafði engin önnur ráð en að heimsækja hann og biðja hann að gefa mér tveggja mánaða gjaldfrest.

Hann var sá allra viðmótsbezti, langt fram yfir allar vonir — bað mig að vera ekki að hafa áhyggjur vegna þessara peninga — talaði um að hann hefði sömu tilfinningar fyrir mér eins og hann væri faðir minn, að hann vissi eitt ráð til að koma þessum litlu viðskiftum — eins og hann orðaði það — þannig fyrir, að ég skyldi héðan af algerlega losast við öll fjárhagsleg vandræði — það væri tilbóð, sem hann áltíð að hann hefði ástæðu til að halda að ég mundi taka með gleði, þótt ég sem stæði mundi ekki koma mér að því að koma með það sjálfur, eins og nú stæði á, o. s. frv.

Ég stóð þarna alveg eins og sauðkind og vissi ekkert við hvað hann átti. Allra snöggvást kom mér í hug, að hann mundi ætla að bjóða mér að ganga í ölgerðarfélagið með sér, en dylgjur hans um það, að ég hefði gefið